

К 792/Д 87

120000068573

ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР

САВА ОГНЯНОВ

РУСЕ

K 792/287

ХЕНРИК ИБСЕН

ДИВАТА
ПАТИЦА

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868573

драма в пет действия

447801

преведе от немски език
Райна Конушлиева

редакция
Василен Васев

гост-режисьор
СТЕФКА ПРОХАСКОВА
заслужила артистка

сценография
ЦАНКО ВОИНОВ

асистент-режисьор
ГЕОРГИ РАДОМИРОВ

премиера 9 февруари 1974 г. в операта
сезон 1976—1977 година

МАЛЪК НОРВЕЖКИ ПЕЙЗАЖ

действащи лица

ВЕРЛЕ, богат търговец и фабрикант	МИНКО МИНКОВ
ГРЕГЕРС, негов син	ГЕОРГИ НИКОЛОВ
Старият ЕКДАЛ	ВИКТОР ДАНЧЕНКО
ЯЛМАР ЕКДАЛ,	КОСТА ДИМОВ
негов син, фотограф	КОНСТАНТИН ДИМЧЕВ
	ТРАЙКО НАЧЕВ
ГИНА, жена на Ялмар	МАРИНА ПРАШАНОВА
	МИЛАНКА ПЕТРОВА
ХЕДВИГ, тяхна дъщеря	ВИОЛЕТА СЛАВОВА
Госпожа СЪОРБЮ,	ИВАНКА БЕНЧЕВА
икономка при Верле	ЖИВКА ПЕНЕВА
Д-р РЕЛИНГ, лекар	НИКОЛА ЧИПРИЯНОВ
МОЛВИГ, бивш теолог	НИКОЛАЙ АНГЕЛОВ
ГРОБЕРГ, счетоводител	БОЖИДАР МАНЕВ
ПЕТЕРСЕН,	
прислужник у Верле	АНДРЕЙ МЕДНИКАРОВ
ИЕНСЕН, нает лакей	АНГЕЛ АНГЕЛОВ
Блед дебел господин	ВЕСЕЛИН РАЛЕВ
Плешив господин	ВАСИЛ АНТОВ
Късоглед господин	СИМЕОН ГАНЕВ
ВЛЮБЕНАТА в Иенсен	ПЕТЯ ХРИСУ

Шестима други господа, гости у Верле, няколко наети лакеи и други.

Първото действие се развива в дома на Верле, останалите — у фотографа Екдал.

АНТРАКТИ СЛЕД I И III ДЕЙСТВИЯ

ЧБСЕН И ФАРЪТ

МОЯТА ЗАДАЧА БЕ ИЗОБРАЗЯВАНЕТО НА ХО-
РАТА. Впрочем винаги става така, че читателят, ако изо-
бражението е горе-долу верно, влага в него още своите чув-
ства и настроения. Приписват това качество на поета; но не,
всё не; всеки пресъздава творбата на поета по своему, съ-
гласно своята индивидуалност, украсява, завършва я. Творят
не само писателите, но и читателите; те са сътрудници в твор-
чеството; и често читателят бива повече поет от самия поет. . .
МОЯТА ЗАДАЧА ВИНАГИ БЕ ДА ИЗДИГНА СТРАНАТА
И НАРОДА НА ПО-ВИСОКА СТЕПЕН НА РАЗВИТИЕ.

Хенрик Ибсен

роден през 1828 г. в малкия норвежки град Шинс, в семейството на
богатия търговец Кнут Ибсен, който скоро след това се разорява. Детство-
то и младостта на Ибсен преминали в обстановката на тежка нужда и ли-
шения. Голяма роля за формиране на мирогледа му изиграли революцион-
ните събития през 1848 г. в резултат на които той написва ред стихото-
рения и драмата „Катилина“. През 1850 г. Ибсен пристига в столицата
Христиiania (днес Осло), където взима горещо участие в обществения и
политически живот на Норвегия, сближава се с буржоазната опозиция, но
скоро се убеждава в безприщността на буржоазните либерали.

Изгубил вяра в целесъобразността на политическата борба, Ибсен от-
дава всичките си сили на борбата за национална култура, за просвета, ви-
ждайки в тях най-действено средство за изправяне на социалните пороци.
От 1851 г. той е драматург и режисьор на първия национален норвежки
театър в Берген, а от 1857 до 1862 г. е ръководител на Норвежкия нацио-
нален театър в Христиiania. През тези години окончателно се определя
жизненото и творческо призвание на Ибсен — той става драматург, автор
на пиеси с остри морални и психологически проблеми, които му създават
световна слава на един от най-големите драматически писатели.

През 1864 г. Ибсен напуска Норвегия, разочарован от обществената
действителност. Доброволното му изгнание продължава 27 години, без да
прекъсва духовната му връзка с родината. През това време Ибсен достига
максималната си творческа зрелост и създава най-значителните си прои-
ведения. В 1891 г. писателят се завръща в Норвегия и умира през 1906 г.
в Осло.

Песни:

- „Нощта на св. Ханс“
- „Фру Ингер от Естрот“
- „Пир в Сулхауг“
- „Улаф Лилиенкранс“
- „Героите на Хелгеланд“
- „Комедия на любовта“
- „Борба за престол“
- „Бранд“
- „Пер Гинт“
- „Съюз на младежта“
- „Подпорите на обществото“
- „Народен враг“
- „Куклен дом“ („Нора“)
- „Призраци“
- „ДИВАТА ПАТИЦА“
- „Росмерсхолм“
- „Морската жена“
- „Хела Габлер“
- „Майстор Солнес“
- „Йон Габриел Боркман“
- „Малкият Еоф“
- „Когато ние мъртвите се пробудим“
- и други.

СЪРЦЕТО
ВИКЪТ

РАЗГОВОР С ЕДИН СЪВРЕМЕННИК НА АВТОРА

Във времето на тъй модната журналистическа форма „интервю“, решихме да узнаем нещо за норвежкия драматург Хенрик Ибсен и неговата пиеса „Дивата патица“ от един негов съвременник. Изборът ни се спря на ДЖОРДЖ БЪРНАРД ШОУ — не само защото е известен като краен почитател на великия театрал, но и заради острието на неговия иронично-саркастичен ум, извънредно точен и безкомпромисен в оценките си. Най-после в световната слава Шоу твърдо крачи до Ибсен и днес един разговор-интервю... Защо не?

— Господин Шоу, — викаме ние по телефона. — Споделете с нас откъде се зароди у Вас големия възторг към Хенрик Ибсен?

Отреща се дотува ясният, още млад глас на писателя и на нас ни се струва, че дори зърваме предупредително вдигнатия в привичен жест показалец:

— Едва ли трябва да обяснявам, че именно Ибсен ме подбуди да се опълча с цялата си непримиримост против развлекателните зрелища от типа на ония, които самият аз неохотно гледах по времето на антрепреньорите Хейр и Кендал. Миналия понеделник аз, омагьосан от Ибсен, безропотно издържах в претъпкания театър от три часа до шест и половина. Ще си платя за всичко това с невъзможността друг път да мога да остана на до-ибсеновска пиеса дори и пет минути: такова непоносимо раздражение и тъга ме обхващаха...

— Коя пиеса гледахте и как я оценявате?

— Къде да намеря опзи великолепен епитет, с който би могло по достойнство да се оцени „Дивата патица“! Да седиш в залата, все повече да вникваш в живота на семейство Екдал, а заедно с това и в своя собствен и накрая въобще да забравиш, че си в театър; с ужас и състрадание да гледаш огромната трагедия, като в същото време се тресеш от смях в нейните неотразимо комични места; след това да излезеш от театъра не под приятното впечатление от развлекателното зрелище, а обогатен с опит много по-значителен от оня, който действителния живот дава на повечето хора и най-вече на който и да е от нас — ето какво представлява „Дивата патица“, показана в „Глоуб-тиятър“ миналия понеделник. Напразни са всички опити да се опише всичко това!

— Но то се отнася повече до спектакъла. А Вие не изпитвате неудобство да споделите нещо върху самата пиеса, нали?

— Що се отнася до самата пиеса, аз съм я разгледал преди седем години и не искам да минавам за изостанал човек, който разглежда като новина един шедьовър, отдавна вече възхитил цяла Европа. Освен това за всеки, който диша свежия въздух на живота, а не живее в душната атмосфера на театъра, тази пиеса е тъй проста, както приказката за Червената шапчица.

— Ако сме ви разбрали правилно, Вие сте възхитен от този шедьовър — „Дивата патица“. И все пак, кое според вас е драматургически неповторимото у Ибсен?

— Драмата е възникнала в древността от съчетаването на две желания: желанието да се танцува и желанието да се слуша история. Танцът се превърнал в оргия; историята станала ситуация. Когато Ибсен започва да пише пиеси, изкуството на драматурга е било сведено до изкуство да се изнасят ситуации; при това се е смятало, че колкото тя е по-оригинална, толкова и пиесата е по-хубава. Ибсен обратно, смята, че колкото ситуацията е по-близо до нас, толкова по-интересна може да бъде пиесата. Шекспир изважда на сцената самите нас, но в чужди нам ситуации — та нали нашите чичовци рядко убиват бащите ни и съвсем не често стават законни съпрузи на нашите майки. Ние не срещаме вещици. Нашите крале не винаги биват заклани, и не винаги на мястото им се възкачват ония, които са ги заклали. Накрая, когато получаваме пари срещу полица, ние не обещаваме да заплатим за тях с фунт наша плът.

— Дано Шекспир не Ви чуе. Все пак разговаряме за Ибсен...

— Ибсен удовлетворява потребността, неутолена от Шекспир. Той не само представи нас самите, но нас самите в нашите собствени ситуации. Онова, което се случва с неговите сценични герои, се случва и с нас. Първо следствие от това е несравнено по-голямото значение за нас на неговите пиеси отколкото шекспировите. Второто следствие се съдържа в тяхната способност жестоко да ни раняват и да пробуждат в душата ни вълнуващата надежда за избавление от тиранията на илюзорното, като извикват пред нас видението на по-съвършения бъдещ живот.

— Господин Шоу, та вие направо твърдите, че Ибсен е новатор в драматургическото творчество!

— Драматургическото новаторство на Ибсен и последвалите го драматурзи се състои в следното: първо, той въведе дискусията и разшири нейните права дотолкова, че тя се уголеми и нахлу в действието, окончателно се асимилира с него. Практически пиесата и дискусията станаха синоними. Второ, самите зрители се включиха в броя на участниците, в драмата, а следните от техния живот станаха сценически ситуации. След това последва отказ от старите драматургически прийоми, които караха зрителя да се интересува от несъществуващи хора и невъзможни обстоятелства; отказ от заемките из съдебната практика, от техниката на взаимните обвинения и рушенето на илюзиите от техниката на достигане истината чрез познати идеали; и накрая, замяната на всичко това със свободното използване на всички видове риторическо и лирическо изкуство у оратора, проповедника, адвоката и народния певец.

— Твърде тънко наблюдение! Но Вие сте чували навярно и по-нелюбезни гласове?

— Аз помня представлението на „Дивата патица“, след което покойният Клемент Скот с възторг заяви: „Писателите са дотолкова абсурдни, че дори зачитниците на Ибсен не могат да не се смеят над нея“. На него и не му идваше на ум, че Ибсен също както другите хора може да се смее. Само тогава, когато опознаем автора, започваме да се чувстваме с него леко и свикваме с чудачествата на неговия начин, преставаме да си въобразяваме, че той превъзхожда по сериозност своите предшественици.

— Значи, според вас, в изкуството да се пишат драми Ибсен е проправил нов път...

— Когато Ибсен хвана драмата за яката тъй, както Вагнер хвана операта, тя започна ще-неще да се движи напред.

— Преди малко говорихте за „неотразимо комични места“ в „Дивата патица“. Някои оспорват на автора уменията да ползува изкуството на комедията. Впрочем днес бихме казали, че се касае повече за гротеска, отколкото за обикновена комедия...

— Комедията веднага трябва да бъде понятна и ясна, иначе тя се проваля; комедията трябва да се основава на неизменното духовно взаимно разбиране между автора и зрителя — взаимно разбиране, каквото между Ибсен и английската публика все още няма. Най-хумористичните сцени у Ибсен, например три четвърти от „Дивата патица“, все още изглеждат за публиката тъй непонятни, засягащи и дръзки, както остроумната шега за онези, които не са в състояние да я разберат.

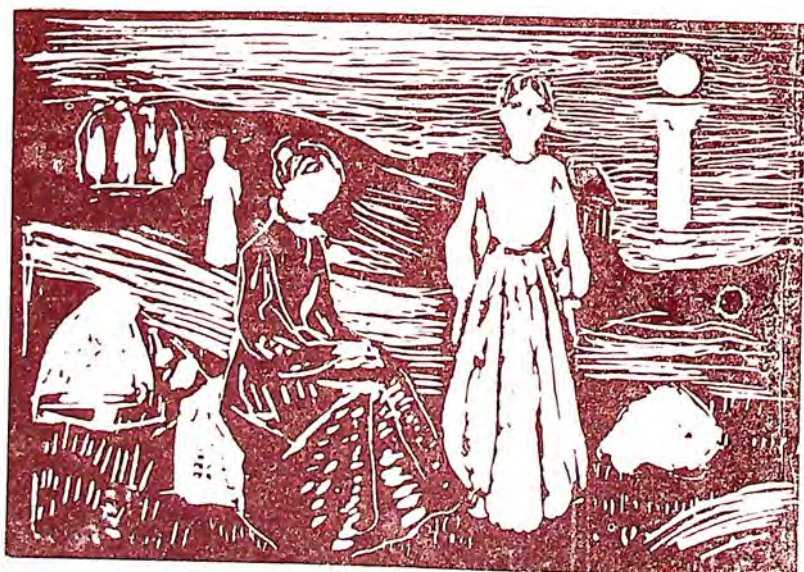
— Бихте ли пояснили още една Ваша мисъл, която изказахте в началото на нашия разговор, че Ибсен не само представя нас самите, но нас самите в нашите собствени ситуации. Можете ли да я уточните във връзка с „Дивата патица“?

— Работата е в това, че прототипите на Ибсеновите герои са много по-близо до нас, отколкото ние си мислим: та пали ялмаровците са тъй разпространени в наше време, че съвсем не те, а хората, неприличащи на тях са изключението.

— Но...

Да, но тъкмо тук връзката ни, както казват телефонистките от пощата, се разпада и нашето интервю остана незавършено.

Пиесата „ДИВАТА ПАТИЦА“ била напечатана в края на 1884 г. В началото на 1885 г. бива поставена в театрите на Берген, Христиания, Копенхаген и Стокхолм, където преминава с голям успех. В началото на деветдесетте години пиесата е включена в репертоара на редица театри в Париж, Лондон, Рим, Атина и другаде. Първата постановка на „Дивата патица“ в Русия принадлежи на Московския Художествен Театър, премиера на 19 септември 1901 г., режисьори К. С. Станиславски и А. А. Санин. У нас „Дивата патица“ е играна в Народния театър „Иван Вазов“ през сезона 1939—40 г., в превод на д-р Кръстю Кръстев и постановка на Н. О. Масалитинов. На русенска сцена пиесата се поставя за първи път.

ЖЕНИ НА МОРСКИЯ БРЯГ

РАЗГОВОР С РЕЖИСЬОРА НА ПОСТАНОВКАТА

Заслужилата артистка СТЕФКА ПРОХАСКОВА е изтъкната наша театрална деятелка. Завършила едновременно славянска филология в СДУ „Климент Охридски“ и Държавната театрална школа, в класовете на проф. Стефан Сърчаджиев и проф. Боян Дановски. Била е режисьор в театър „Трудов фронт“, където създава повече от 20 постановки, свързани с върховите творчески достижения на този театрален колектив: „Службогонци“ на Вазов, „Всяка есенна вечер“ на Пейчев, „Майка“ на Чапек, „Моника“ на Мещерхазя, „Комедия от грешки“ и „Мяра за мяра“ на Шекспир, „Кучето на градинаря“ на Лопе де Вега, „Орфей слиза в ада“ на Уилямс и други. От 1964 г. тя е режисьор в Театъра на окръзите и поставя в „Театър 199“. Нейни по-значителни постановки в „Театър 199“ са „Майка земя“ на Айтматов, „Кой се страхува от Вирджиния Уулф“ на Олби, „Цели дни по дървостата“ на Дюра, „Когато гръм удари“ на Яворов, „Дългият път на деня към нощта“ на О'Нийл. Поставила е „Месец на село“ от Тургенев в Народния театър „Иван Вазов“, „Златното покритие“ на Асенов и „Професията на госпожа Уорън“ на Шоу — в Габровския драматичен театър. „Женски години“ на Драгова и Стефанов — в Котбус, ГДР.

Ето ни след една от тъй тежките и умиротелни ренетиции на малък разговор, който трябва да даде материал за едно интервю — струва ми се, това е най-удобната форма да се запознаят зрителите и читателите със засл. арт. Стефка Прохаскова и да узнаят нещо повече около нейния гастрол на русенска сцена.

— Коя е причината да приемете поканата за гостуване в Русенския драматичен театър „Сава Огнянов“?

— Огромно уважение, което храня към театъра, към ръководството и колектива. Това е театър, който спечели моето уважение и любов с редица постановки през последните сезони: „Незавършен монолог“, „На дъното“, „Януари“, „С любовта шега не бива“, „Седем песни за северния кей“, „Игра“. Това е колектив с творческо кредо, в което личността работи за цялото, за общото. Малко са колективите, които работят така — не за себе си, а за общата идея. Тук има дисциплина, култура, професионализъм. И когато моят бивш студент Васил Попилев ме покани да направя постановка във вашия театър, понятна беше готовността ми да се озова, още повече, че основното условие на уговорката ни беше това да стане върху голяма драматургия при свободен избор.

— Бихте ли споделили с какво Ви привлече „Дивата патица“ на Ибсен?

— Преди всичко любовта ми към Ибсен, един автор, който винаги ме е възбудвал и респектирал, но с когото едва сега се срещам за първи път в моето режисьорско творчество.

— На какво се дължи голямата Ви любов, възлението и респекта Ви към Ибсен?

— Високата проблематика. Специално „Дивата патица“ аз смятам за най-съвършена творба на Ибсен, понеже е много дълбока, всестранна. В нея съжителствуват драматизъм, стигащ до трагика и сатира, стигаща до гротеска. И всичко това, изразено в пълнокръвни образи, много задълбочено и детайлирано изследвани в психологическо отношение. Това е пиеса с извънредно актуална проблематика — в централния герой Ялмар Екдал е обрисувана посредствената личност, която надценява себе си и безжалостно експлоатира любовта, чувствата на близките си. Той е разглезен, самовлюбен егост, заслепен от самообожание, който не осъзнава, че тласка към гибел детето си. Освен това „Дивата патица“ е изключително съвременна по своята драматургическа композиция и изразни средства. Написана в края на 19 век, тя хвърля много мостове към драматургията на 20 век.

— Трактовката на пиесата, която Вие правите, доста се отличава от традиционния в миналото прочит, който в твърде общ план разглеждаше съотношението на лъжата и истината в живота на съвременния човек.

— Действително, моята трактовка се придържа съвсем точно към първоизточника на Ибсен, но нали всяко време оглежда своите проблеми в творчеството на класиците. Този път аз намирам основанията си във всяка реплика на главния герой и във всички ремарки на автора. Имам съюзник в трактовката и на Шоу. Спектакъл на „Дивата патица“ досега не съм гледала, но съм чела твърде много и намирам за неопровержимо ярко сатиричното отношение на Ибсен към главния му герой. И аз се стремя да го разкрия именно така.

— Но освен това Ибсен създава и една сложна социална система...
 — Да, той създава тази система и не изключва главния си герой от обществената му среда. Неговото поведение като психология е резултат на социалния трус и семейство Екдал и директно на дребнобуржоазната атмосфера, за която се говори в пиесата. Семейство Екдал е жертва на богатия фабрикант Верле — това е единият основен момент. Другият момент е възпитанието в дребнобуржоазната еснафска атмосфера — двете стари, смахнати деди на Ялмар, обожанието на баща му, на съучениците и състудентите му. Така, че всеки герой в „Дивата патица“ носи известна вина за случилото се. Невинна е само малката Хедвиг. Останалите са и жертви, и виновници.

— Срещали ли сте в живота Ялмар Екдаловци?

— Уви, безброй пъти в безброй варианти. И ситуацияите, в които той се поставя спрямо околните, и обожанието. И това може би определя настръхването, с което работи. Ялмаровщината е едно зло, срещу което трябва да се реагира.

— В такива случаи винаги се задава въпросът — как работи колективът на театъра върху постановката. Но аз няма да Ви го задам, защото знам, как запалено, zaangażирано, всеотдайно работят всички. Ще ви попитам — как виждате Вашите бъдещи връзки със състава на нашия театър?

— Близостта ми към колектива сега е още по-голяма и аз се надявам, че контактите ми с театъра биха продължили. Дано намеренията ни се осъществят и дано нашето въздействие грабне зрителите.

СТАЯТА НА УМИРАЩИЯ

РАЗДЯЛА

Благодарността на обществото

Благодарността на обществото

БЛАГОДАРНОСТТА НА ОБЩЕСТВОТО

представлението се води от
КЮРАНА ПЕНЕВА

текста следн
ЕФРОСИНА ГРИГОРОВА

технически сътрудници

Зам. директор по техн. въпроси — Добри Берков, художник-изпълнители — Димитър Гилев, Христо Луканов, зав. техн. и проектантско бюро — Петър Гузелски. Ръководител организация и реклама — Надежда Ванева. Ръководители художествено осветление — Георги Харалампиев, Димитър Ников. Звуково оформление — Цвятко Ячев. Театър-майстори — Кънчо Начев, Здравко Владимирев. Тапицерско ателие — Йордан Петров. Завеждащ театрален реквизит — Васил Сапунджиев. Шивашко ателие — Стефка Божанова, Драган Петров. Железарско ателие — Георги Петков. Дърводелско ателие — Нено Ненов. Грим и перуки — Станой Станоев, Гинка Ангелова. Завеждащ театрален гардероб — Стоянка Найденова.

матернали, редакция и уредба на програмата

ВАСИЛЕН ВАСЕВ

завеждащ литературното бюро при театъра

графики от норвежкия художник **ЕДВАРД МУНК**

